

Ladislav Peprný
Tycho Brahe v české literatuře

Časopis pro pěstování matematiky a fysiky, Vol. 30 (1901), No. 3, 209--222

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/122432>

Terms of use:

© Union of Czech Mathematicians and Physicists, 1901

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

Tycho Brahe v české literatuře.

Podává

Ladislav Peprný,

asistent matematiky při vysoké škole technické v Praze.

Třistaletou památku úmrtí slavného učence dánského Tychona Brahe (zemřel 24. října 1601) slaviti budou s krajany jeho též Čechové, vzpomínajíce jeho součinnosti při vědeckém a uměleckém snažení na dvoře Rudolfa II. v Praze. Povolané péro asi ujme se také u nás pragmatického vyličení činnosti Tychona Brahe tak, jak toho zasluhuje význam jeho a jak možná dnes po vydání jeho korespondence a četných monografií o něm psátí na základech pevných. *)

Tato stať nečiní nijakých nároků podobných, ani nároků na úplnost, aby všecko bylo tu vyčerpáno. Podepsaný sbírá delší dobu material k dějinám věd mathematických v Čechách. Ze zásoby té dovoluje si podati ukázkou přehled prací, jež u nás byly věnovány posud ocenění života a zásluh Tychona Brahe. S tohoto stanoviska, prosím, aby pokus tento byl shovívavě posuzován a vlídně přijat jakožto prvotiny dalších snad a důkladnějších prací příštích.

* * *

Nenadálá, tragická smrt Tychona Brahe vzrušila mocně vědecké kruhy souvěké v Praze. Ani při pohřbu nejslavnějších

---

*) Na počest Tychona Brahe byla ražena stříbrná medaile, jejíž vyobrazení tu přidáváme. Srov. dále str. 216. Čteme na líci nápis: Efigies Tychonis Brahe: O: F: anno Domini 1595, aet (atis) 49. Rub: Arma: genus: fundi: pereunt: durable: virtus. Et: doctrina: decus: nobilitatis: habent. (Podoba Tychona Brahe r. 1595, ve věku 49 let.)

velmožů neviděla Praha takové nádhery a takového účastenství všech stavů, jako když tělo astronoma dánského za všeobecné lítosti bylo ukládáno ku věčnému odpočinku v chrámě Panny Marie před Týnem dne 4. listopadu 1601. Srv. dále zvláštní článek o pohřbu od Ferd. Mikovce.

Při pohřbu promluvil první anatom český *Jan Jesenský z Jesena* dojemnou řeč, vydanou pak pod názvem: *De vita et morte illustris et generosi viri, domini Tychonis Braheii, equitis Dani, domini in Kundstrup, Huenuae Hellespontii Danici insulae praefecti, astronomorum hoc saeculo principis, die 24. Octobris anni 1601 Pragae desiderati, 4. Novembris in templo Veteris Urbis primario, ritu equestri, honorificentissime tumulati. Oratio funebris Johannis Jessenii a Jessen, Pragae, typis Georgii Nigrinii, anno 1601, 4°, 8 stran.* Tato pohřební řeč, pronesená od Jesenského nad rovem Brahovým, jest prvním spolehlivým zdrojem zpráv o činnosti a zásluhách zvěčnělého. Skladeb básnických nad jeho smrtí, truchlozpěvů, Keplerových a jiných snad není třeba obšírně tu uváděti.

Nekrolog Jesenského poskytl látku ke spisu nyní již asi zastaralému, ale na svou dobu znamenité knize, kterou vydal *Petr Gassendi*, pod názvem: *Tychonis Braheii, equitis Dani, astronomorum coryphei vita*, Parisiae, 1654. Spis nebyl sice vydán od Čecha nebo v české zemi, ale pojednáváje důkladně mimo jiné též o činnosti a životě i smrti Tychona Brahe, stal se pak základním kamenem životopisů pozdějších, zejména též českých nebo v Praze vydaných*).

Sluší uvést na tomto místě cizí sice, ale obyčejně v literatuře opomenutý příspěvek životopisný, jež vydal *Godefr. Bernh. Casseburg*, *Tychonis Brahe Relatio de statu suo post discessum ex patria in Germaniam et Bohemiam ad M. Andr. Velleium ex manuscripto edita*, Jenae, 1730. Obsah jasně naznačen jest titulem: Tycho Brahe za pobytu v Německu i v Čechách.

Z domácích našich spisovatelů zmiňuje se o badání Tychona Brahe a jeho pobytu u mecenáše Rudolfa II. v Praze *Bohuslav*

---

*) Otvův Slovník IV. str. 539 má patrně tiskovým nedopatřením „Ganendi“ místo správného: Gassendi.

Balbín v známém díle *Miscellanea historica Regni Bohemiae, Decadis I. lib. VII. regalis seu de ducibus ac regibus Bohemiae*, Pragae, 1687, str. 255.

Pro úplnost budiž dále uveden *Faustin Procházka, De saecularibus liberalium artium in Bohemia et Moravia fatis commentarius*, Pragae, 1782, str. 308. Krátká zmínka při líčení vědecké a umělecké činnosti na dvoře Rudolfa II. v Praze.

Životopis delší na základě původního studia napsal *Fr. Mart. Pelzel* ve sbírce: *Abbildungen Böhmischer und Mährischer Gelehrten und Künstler, nebst kurzen Nachrichten von ihren Leben und Werken*, IV. Theil, Prag, 1782, str. 36—42, s 2 rytinami (vyobrazení Brahovo a jeho náhrobku): Tycho Brahe. Tento životopis býval pak pramenem (udaným i zatajeným) ke statím a článkům o Tychonovi Brahe. Na konci připojen jest výčet spisů slavného astronoma, jenž rovněž pak v této upravě a v tomto skupení často byl otiskován.

K odborným studiím cizím o vědeckých výzkumech Brahových řadí se práce českého astronoma *Aloisa Davida*, vydaná od Královské České Společnosti Náuk v Praze: *Geographische Breite und Länge von Benatek, wo Tycho Brahe vor 203 Jahren beobachtet hat. Für die Abhandlungen der Kön. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften, Neue (III.) Folge, 2. Band, Prag 1802, str. 32*. Spisovatel dokazuje, jak je důležité zjistiti zeměpisnou polohu místa, kde děje se astronomické pozorování, v tomto případě polohu Benátek, kdež Brahe konal studia o hvězdnaté obloze.

Záhy též širší kruhy se zajímaly o osobu Brahovu. Snad pravdy nechybíme, hádáme-li, že památka jeho jména, přístupná každému Pražanu a přichozímu v chrámě Týnském, kde upoutá jeho náhrobek hned pozornost, budila onen zájem o jeho osobu. Vyprávělo se o neblahé příčině jeho smrti (že byv pozván na hodokvas u Petra Voka z Rožmberka, z nemístného studu nechtěl od tabule se vzdáliti a tím přivodil si záhubu). Širší kruhy bavila rozprávka o tom, jak v souboji soupeř usekl mu kus nosu a jak potom míval nos umělý, natíraje si jej barvičkou a podobně.

Tyto a podobné zprávy sebral a v článek sestavil *J. Linda*, *Tycho Brahe* v časopise: *Vlastenský Zvěstovatel*, v Praze, 1821

18. června č. 25., *Rozličnosti*, str. 197 — 8., s vyobrazením Brahovým. V populární stati nepodává ovšem nic nového a zvláštního. V málo známém starém časopise snad docela již zapomenutý článek vhodně obnovil památku Brahovu. Slohem tenkrát obvyklým seznamuje s jeho životem a smrtí. Časopis jest poměrně dosti již vzácný a tedy snad se zavděčíme ukázkou prvního českého životopisu Brahova: „Bylo r. 1599, hned po velikonoci, když Tycho Brahe do Prahy přišel. Císař přijal jej velmi laskavě, dal mu hned darem vyplatit 2000 dukátů, a ročně mu ustanovil služby 4000 duk. Také císař ten odkoupil Sentstejnově vdově ten dům na Hradčanech za 20,000 tolarů, a daroval ho Tychovi. Dům ten na Hradčanech měl velikou zahradu u zámeckého příkopa. Tycho se v něm usadil a opět počal po obloze pátrat. Ale přechasté navštěvování, hluk dvora, nejvíce a nejmrzutěji blízcí kapucíni v Loreté znepokojovali jej svým nočním zvoněním a křiklavým modlením. Rudolf dal Tychovi jiné místo pokojné na vůli, který chce z hradů královských buď Brandeis neb Lisou nebo Benátky. On zvolil Benátky. Tam se odebral v srpnu s celou svou rodinou, a tak jej spořádal, že se mu to místo zdálo druhý hrad Brániin. Však také zde dlouho nepobyl: snad chtěl jej císař mítí u sebe, nebo bylo tam samotno jeho vyrostlým dcerám a synům; odebral se tedy zas do Prahy na své bývalé místo. Císař nyní zapověděl kapucínům v noci zvonit. Ale ti na odpor tomu vyšli po páru z kláštera chtěje ho opustit. Nejvyšší kancléř Popel z Lobkovic, pospíšil k císaři a představoval mu důrazně, co z toho může pojití. Kapucíni opět se vrátili, ale musili přejinačiti hodiny k svému modlení a na večer, než hvězdy vyjdou, odbejvat si svůj kůr. Tycho nyní provozoval v pokojnosti umění své. Kepler, Longomontanus, Mollerus, Barvický, Hájek, Bachač, Stehlík pracovali s ním, a množství studentů, mezi nimiž mnoho Dánův, jeho krajanů vyučovalo se u něho. Ale netrvalo to dlouho. Umřel t. r. 1601 dne 24. října, stár 54 let, 9 měsíců a 14 dní. Pohřben byl velmi slavně do chrámu tejského, a potom také mu postaven kamenný památník, jenž ještě dosavád stojí“.

Pěkně, populárně psaný článek uveřejnil *Jakub B. Malý*, *Galerie slavných mužů všech národů: Tycho Brahe. Dennice, Spis zábavný a pouaučný*, v Praze, díl I., 1840, svazek 4., str. 238

— 243. Na konci výčet spisů Brahových. Na základě prací již jmenovaných (hlavně článku Pelclova) vyličuje Jak. Malý život Brahův do vypuzení z vlasti a pak druhou část života jeho v cizině a v Čechách. Vhodně zahajuje svůj výklad všeobecnou úvahou: „Tohoto velikého hvězdáče s pýchou v jistém ohledu počítati můžeme mezi našince, a Pelcel ne bez práva dopřál mu místa v svých vyobrazeních Českých učenců. Základ totiž k jeho napotomní velikosti položil učitel jeho ve hvězdářství, Čech, a když nevděčná vlast jej, svého nejslavnějšího syna, vyvrhla, outočiště nalezl v Praze u dvora Císaře Rudolfa II., jenž byl shromážděním učených. Přízeň císařova a mnohé milosti, kterými jej daroval, vynahradily mu, pokud možná, to, co ve vlasti opustiti musel, a uznávání i slavení jeho učenosti, jakož i obcování s mnohými z nejznamenitějších učených svého věku, na větším díle Čechy, které z části již od mladických let znal, příjemným činily mu byt jeho v Čechách, kdežto poslední čas svého života v tichosti a pokoji, zcela vědě své odevzdán, ztrávil a věčnou památku po sobě zanechal. V této druhé jeho vlasti spočívají i jeho kosti“.

Z Pelclova a z tohoto článku vybírány byly pak citáty básní oslavných, posudkův o činnosti Brahové, kratší vyňatky atd. Z rozmanitých těchto více méně významných přetisků uvádím aspoň na př. *Antonín Fähnrich: Pallas Athene. Ein aphoristisches Taschenbuch für das Jahr 1841, Prag und Gitschin II. Jahrgang str. 37* *) Přetištěno pak: „Prag“, Beiblätter zu „Ost und West“, Prag 1841, Nr. 95, 16. Juni str. 398 a j. v.

Podobné články rázu kompilačního byly psány u příležitosti třistaleté památky narození Brahova (14. prosince 1546). Viz

*) Fähnrich píše vzletně: „Zu den Feststernen des wissenschaftlichen Himmels, die auch eine Zeitlang über unsern vaterländischen Horizont hellstrahlend leuchteten, gehört der grosse Sternforscher *Tycho de Brahe*, der selbst nach seinem Untergange in seinen Lichtträgern, ich meine in seinen Schülern Kepler und Newton immer noch fort glänzt. Seine Asche, auf die auch eine Kaiserthrone fiel, ruht in der althehrwürdigen Theinkirche Prag's, besucht und beehrt von jedem Fremdling der Hauptstadt. Sein stettes Absehen von dieser Erde und seiner Aufblick zu Gott und jener Leuchtschrift seiner Allmacht epitaphirte einer seiner vielen Verehrer in folgendem Verspaar: „Iam diu sursum, nunc demum specto deorsum, despiciens mundum, suspiciensque Deum“.

na př. *Tycho Brahe. Ost und West* IV. Prag, 1846, str. 237, 241, 246. Zde uvádíme jubilejní spisek, jež vydal jinými literárními studii známý *Jan M. Druchsa (Jan z Prahy)*, *Erinnerung an den 300. jährigen Geburtstag des berühmten Astronomen Tycho Brahe*, Prag, 1846.

Studie o Rudolfově „zlatém věku“ uvedly svědomitého *Ferd. B. Mikovce* na studium života Brahova. Napsal (zejména na základě Gassendovy knihy a ostatních, již tu uvedených pramenů) svižně načrtnutou studii: *Tycho Brahe, životopisný nástin. Ke třistaleté památce narození Tychona*. Praha 1847, str. 43. Je to vlastně otisk (jen s nepatrnými změnami) z časopisu *Květy* XIII, v Praze, 1846, str. 585, 589, 592, 597, 601, 609, 614, 618, 629. Historik Mikovec všiml si ovšem jen životních osudů Brahových, nepouští se snad do rozboru jeho stanoviska a významu v dějinách vědy mathematické i astronomické. Zajímá ho způsob života, zevněšek, jeho vyobrazení a pod. Pozoruhodná jest charakteristika těmito slovy: „Tycho Brahe byl postavy dosti vysoké, silný a složitý, a v posledních letech jevil náchylnost k tloustnutí. Obličej jeho byl přísný, ano zamračený, vysoké jeho čelo vráskami rozvoráno. Světlé, naryšavělé vlasy nosil prosto a krátce přistřižené, od hořejšího pysku visely mu mocné kníry, dosahující až na okružní okolo krku, brada pak jeho byla jen řídko porostlá. Zlatý jeho nos, jakkoli uměle byl dělán, nemálo znetvořoval jeho obličej; míval obvyčej nositi při sobě v zlatém pouzdře líčidlo životní barvy, jímž jej natíral. Oblek jeho byl obyčejně jednoduchý: hladký, žlutý živůtek, plundry, vlněné punčochy a střevíce s pentlemi, navrch pak nosil šedivou, kožešinami podšitou řízu. Hlavu přikrýval biretem z černého aksamitu, ozdobenou dvěma pětrosíma péroma, v dílně užíval obyčejně šedivé kukly. Bez čestného řetězu krále Kristiana nikam nevycházel, slonovým však řádem řídko se ozdoboval. Nejlepší podobizna Tychonova byla prý ona, již Gemperlein vymaloval na jedné stěně musea Uranienburského. Mezi četnými rytinami zaslouhuje největšího povšimnutí ta, jež nachází se v jeho Progymnasmatis. I ta jest zdařilá, již učinil Filip Kilian. Praha dle mého vědomí chová jedinou původní podobiznu jeho, jež malována jest životními barvami na foliovém listu a přivázána k exempláři jeho ve Vandesburgu

vyšlého spisu: „Astronomiae instauratae mechanica“. Vlastně byla určena za dar pro pana Jana Zajíce z Hasenburku, a Tycho sám napsal pod ní své věnování. Nyní nachází se tato vzácnost v knihovně kláštera Strahovského. Jakkoli zevnitřnost Tychova byla nepřívětivá, nicméně duše jeho byla čistá a ryzá. Vzdor neveselému svému pohledu byl nejlaskavější učitel, a všem, jenž okolo něho byli, v pravdě otcovský přítel, miloval hru a žert a nepohrdal vínem“.

Studii tuto Ferd. Mikovec později doplnil zevrubným vyličením, s jakou slávou byl Tycho Brahe pohřben do chrámu Týnského: *Pohřeb Tychona de Brahe, Lumír, belletristický týdeník*. III. ročník. V Praze, 1853, 2. díl, str. 1220—1221. a str. 1245—1246.

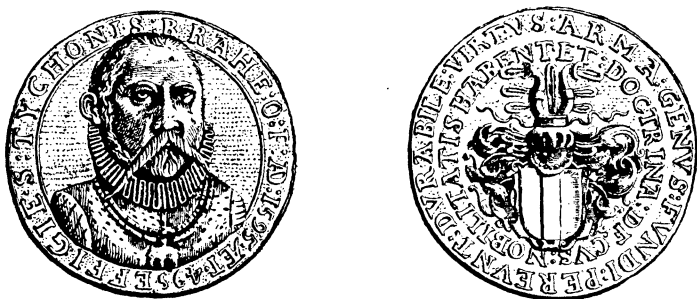
K solidním pracím dalším o Brahovi čítáme článek *Pavla Aloisa Klara*, ozdobený rytinkou, představující náhrobek v chrámu Týnském, pod názvem: *Leben und Wirken Tycho de Brahe's in Böhmen, Libussa, Jahrbuch für 1850. Herausgegeben von Paul Alois Klar*. IX. Jahrgang, Prag, str. 426—436. Z práce této přinášely časopisy české i německé ukázky. Schvalovati dlužno, že autor uvádí pod čarou prameny svoje, doslovně cituje důležitější doklady a pod. Líbil se patrně tento životopis, když uznal za vhodné proslulý lékař v Karlových Varech, vydavatel rozšířené ročenky Karlovarské, přeložiti jej do řeči francouzské a vydati s titulem: *Séjour et travaux de Tycho Brahe en Bohême. Almanach de Carlsbad, ou mélanges médicaux, scientifiques et littéraires relatifs a ces Thermes et au pays. Par le Chevalier Jean de Carro*. XX. Année, Carlsbad, 1850, str. 196—211.

Julius Max Schottky podal ve své výtečné knize o Praze též příspěvky, některé původní, k životopisu Brahově: *Prag wie es war und wie es ist, nach Aktenstücken und den besten Quellschriften geschildert*, Prag 1851, I. Band, str. 273—6: Životopis a popis náhrobku v kostele Týnském v Praze. Životopis podán podle Ersch-Gruber, *Allgemeine Encyclopädie der Wissenschaften und Künste*, Leipzig 1823, Theil XI., str. 206. Na str. 275 v poznámce otištěn výpisek z pamětní knihy Týnské. — II. Band, 1852, str. 135: Das Czernin'sche Palais. Zmínka, že na tomto

místě stávala hvězdárna Tychona Brahe. Str. 291—4: Tycho Brahe's Sternwarte. *)

Stručný životopis Brahův podán jest též v publikaci *Miltner-Neumann, Beschreibung der bisher bekannten Böhmisches Privatmünzen und Medaillen, Herausgegeben von dem Vereine für Numismatik zu Prag*, Prag, I. 1852, str. 16—17. Vypsán z Pelclova díla a z *Historisches Lexikon*, Leipzig, 1709. (Z publikace té vybíráme tuto připojené vyobrazení.)

Pamětní mince, ražená na počest Tychona Brahe r. 1595.

Mládež českou seznamoval s životem Brahovým *P. J. Š. (tulc), Tycho de Brahe. Zlaté Klasy, Časopis obrázkový ku vzdělání a zábavě mládeže, red. Jos. V. Houška, Ročník II., díl 2, v Praze 1855, str. 290—2. Pramenem jest autorovi hlavně Mikovec. Praví mimo jiné: „Znamení tento hvězdář zasluhuje právem, abychom blíže s ním seznámili se, nebo ačkoliv cizinec, byl přece jednou z největších ozdob vlasti naší v tom věku, kdež ona v nejkrásnějším rozkvětu duševních sil se nalezala, a který podnes věkem zlatým slove. K poddaným svým choval se velmi šlechetně a jsa výborným lékařem i v nejchabnější chalupě u lože nemocného se dostavoval.“*

*) Z originalů otištěny jsou materialy k životopisu Tychona Brahe: 1. Die böhmische Statthaltereie schreibt an den Hauptmann zu Brandeis, Brahe's Gehalt betreffend, den 25. Februar 1600. 2. Der kaiserliche Kanzler Johann Barvitijs beauftragt die böhmische Hofkammer, Tycho Brahe's Erben zu befriedigen.

Jen jako kuriosum budiž tu uveden přepodivný historický obraz v rámci povídky „*Johannes Kepler, Historische Erzählung von Julie Burow (Frau Pfannenschmidt)*“, I.—III. B., Prag, 1857—8, kdež vystupuje též v ovzduší překresleného romantismu Rudolfské doby jako hlavní osoba Tycho Brahe.

Vědeckého ocenění z péra odborníkova dostalo se Brahovi v článku Josefa Smolíka, *Mathematikové v Čechách od založení university Pražské až do počátku tohoto století. Vyňato z časopisu „Živa“*. Praha 1864, str. 86—95. Spisovatel první u nás pročetl větší díl Brahových spisů, ano i velikou část jeho „*Astronomiae instauratae progymnasmata*“, zvláště úsudky jeho tamtéž o všech čelnějších hvězdářích, kteří psali o známé nové hvězdě v souhvězdí Kasiopeje, prostudoval, avšak přiznává se, že seznav z jeho důležitého díla „*De mundi etherei recentioribus phaenomenis*“ novou jeho soustavu sluneční, poměrně nejvíce obíral se řešením otázky: Proč tak důmyslný a duchaplný hvězdář znaje přece dokonale soustavu Koprnickovu a vynášeje tohoto i ve zvláštní ódě nade všechny hvězdáře před ním, nicméně pohnuta se viděl jinou soustavu vymyslet, kterou sám za složitější než Koprnickova uznati musil. Píše: „Ačkoliv důmyslný tento hvězdář pouze něco déle nežli dvě léta, poslední svého života, v naší vlasti trávil, zasluhuje nicméně místa v dílku tomto zvláště ze dvou důležitých příčin. Jednak dá se snadno mysliti, že měl Tycho nemalý vliv na současné hvězdáře Čechy, zejména na Tadeáše Hájka, Martina Bacháčka a Basila z Deutschenberka, je příkladem svým k pilnému pozorování těles nebeských pobádaje, jednak ale neposlední byl příčinou, že tyto a jiné, třeba jen na krátký čas, důmyslem svým připoutal k své soustavě, již oni nepochybně i v širších kruzích platnosti zjednávali. Ačkoliv soustava ta nedostihla ani z daleka jednoduché soustavy Koprnickovy (jak dále podávám), nicméně za jisto se máti může, že žádný hvězdář vůbec a současný hvězdář český zvláště, poznav ji dokonale, nikdy více se nevrátil k soustavě Ptolomeově, což toho času pro všeobecný pokrok ve hvězdářství nemalou bylo ovšem výhodou. Za tou příčinou chei v pojednání tomto zvláště zřetel bráti na jeho náhledy a spisy, zmiňuje se pouze stručně o jeho životě, vyjma některé události, jež se mu přihodily za jeho trvání v Praze.“ Konečný úsudek Smolíkův zní takto:

„Dějepis odsoudí vždy odpadlictví důmyslného Tychona od soustavy Koprníkovy, a bude mu vždy vytýkati, že složitá jeho soustava byla dílem neštěstím pro hvězdářství, jelikož na dlouho podporovala ještě onu temnotu, která jest znakem soustavy Ptolomeovy. Omluviti může jej pouze to, že ji založil na matematicky možných základech a na svobodě náhledů, která se ve vědě vůbec žádnému odejmouti nesmí, jakož i, že z konců protivné náhledy současníků svých, buď kteří velebili Koprníka, buď kterým Aristoteles byl vzorem učenosti a nepopíratelné pravdy, v souhlas uvéstí chtěl, zvoliv cestu prostřední. Před Koprníkem byla by soustava jeho značila veliký pokrok ve hvězdářství tvoříc jaksi přechod k soustavě onoho, po Koprníkovi však byla zbytečnou, ano škodlivou. Tychonova sláva nezakládá se také na této jeho soustavě, nýbrž na jiných velmi důkladných dílech hvězdářských zejména na jeho „Astronomiae instauratae mechanica; Astronomiae instauratae progymnasmata“ a „Tabulae Rudolphi astronomicae,“ které dokončil a vydal Kepler.“

Drobné zprávičky z Mikovcova životopisu a z archivu místodržitelského vybíral a otiskoval ve svých studích o době Rudolfově *Josef Svátek*. Na př.: *Hvězdářské nástroje Tychona Braheho, Besídka pro zábavu a poučení, Fráloha k „Pražskému Denníku,“* k číslu 79, 2. července 1871; *Knihovna Tychona de Brahe, tamtéž, k č. 17. 1. května 1881.*

Podobných výpisů a prepisů tuto nezapišeme. Nemají žádné zvláštní ceny. Dále uvádíme německou studii, ve které spisovatel srovnává činnost Braheovu a Keplerovu. Jen nemile působí, že spisovatel použiv s úspěchem netištěných dosud pramenů, zajímavých nových zpráv z příčin nepochopitelných pramenů těch podle požadavků vědecké práce přesně neuvádí a tím trochu rušivě celý dojem z monografie jest zakalen. Viz *Josef von Hasner, Tycho Brahe und J. Kepler in Prag. Eine Studie, Prag 1872. 8°, str. 47.* Obsah: I. Einleitung, II. Tycho, III. Tycho und Kepler, IV. Kepler nach Brahe's Tode. Srv. kritiku *Mittheil. des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen. XI. 1872, str. 3.*

Za to překvapil odborné kruhy *František Dvorský*, nynější ředitel král. zemského archivu českého v Praze, řadou původ-

ních, zevrubně uvedených příspěvků k životopisu Brahovu a jeho dědiců. Použil materialu z archivu zemského, Chomutovského, Rakovnického, Jindřicho-Hradeckého a arcibiskupství Pražského. Výsledky pilného badání uložil v rozpravě: *Nové zprávy o Tychovi Brahovi a jeho rodině. Časopis Musea království českého.* 1883, roč. LVII., Praha, str. 60—77. Tklivě působí osud rodiny Brahovy. Vnuk slavného hvězdáře, Otto Tycho Brahe, vstoupil jako voják do služby císařské. Oženil se v Čechách s Kateřinou Ludmilou Kapříkovou z Lesovic. Z původní jistiny (20.000 tol.) za prodané knihy a hvězdářské nástroje dědicům Brahovým nedoplacených 15.000 tol. vzrostlo s úroky na velikou sumu. Však čím větší byl dluh, tím menší a menší měli dědicové naději, že něco dostanou. Taková beznadějnost byla snad příčinou, že Žofie, dcera hvězdáře Tychona de Brahe, někdy okolo l. 1642 na ni vypadající pretenzi z toho dluhu sumu 15.000 zl. odkázala klášteru Františkánskému v Kadani. Téhož roku (1642) Rudolf Gansneb Tengnagel postoupil pořádnou cessí konventu Dominikánskému u sv. Jiří v Starém městě Pražském, dlužný úpis císařský na 17.500 zl., kteréž jemu jako dědictví po matce jeho Alžbětě rozené Brahové komora královská dlužna zůstávala. A Ferdinand III. zavázal se l. 1643 dne 14. března, že témuž klášteru suma taková z peněz konfiskačních, pokut nebo jiných zaplacená a 6% zúrokována bude.

Konečnou zprávu o zvypomínání dluhu, komorou královskou dědicům Brahovým povinného, máme ze dne 10. února l. 1652. Reformační komisaři Mikuláš ze Schönfeldu a Rudolf Roder z Feldburgu, probošt Staroboleslavský, oznamují místodržícím českým, jaký pokrok učinila reformací na panství Brandýském (nad Orlicí): „Dne 7. t. m. rozmlouvali jsme v Těchlovicích s panem Ottou de Brahe, proč jeho sestra, paní Kristina Barbora ze Solhauzů, proti rozkazu císařskému po celých šest let v království Českém se zdržuje a na častá napomínání osob duchovních ničeho dáti nechce? Odpověděl: že paní sestra jeho přišla do Čech s průvodčím listem kurfiršta Saského, aby dluh jí povinný na komoře královské si dobývala; jakmile peníze obdrží, že z Čech odejde.“

Zmínky o vědeckém působení Tychona Brahe v Praze uvetejňuje také náš neunavný kulturní historik Dr. Z. Winter,

O životě na vysokých školách pražských knihy dvoje, v Praze, 1899, str. 338, 381, 528.

* * *

Přiblížili jsme se k jubilejnímu roku 1901, kdy nastává oslava památky Tychona Brahe. Některé naše listy uveřejnily novinku, že se chystá nebo snad již přijíždí do Prahy, do Čech učená kommisie švédská nebo dánská, aby pátrala ve vlasti naší po památkách slavného Dána. Snad to bylo přetiskováno z cizích listů. Neumíme přece vysvětliti, proč listy naše o příchodu kommisie té, (kterou rádi uvítáme), věděly a proč neoznámily raději zároveň čtenářstvu českému, že práci tu vlastně již vykonal, seznam památek po Tychonovi Brahe v Praze sestavil s osvědčenou bedlivostí svou a v krásné úpravě, opatřený názornými obrázky vydal nákladem Královské České Společnosti Náuk dvorní rada p. prof. Dr. *Frant. J. Studnička*, jenž věnoval vždy ve svých vědeckých i populárních pracích činnosti Tychona Brahe pozornost.

Zásluhy *Studničkovy* kromě jiného o popularisaci věd matematických, astronomických a přírodních methodou Verneovskou bohužel nejsou ještě stále oceněny tak, jak by horlivá na tomto poli činnost úctyhodného Nestora mezi matematiky českými zasluhovala. Budiž tuto důrazně vytčeno, že právě dvorní rada prof. Dr. *Studnička*, kde se jen příležitost namanula, kruhům odborným i nejširším vrstvám čtenářstva dokazoval, jak Praha jest kolébkou moderní astronomie a vedle jiných důvodův uváděl za hlavní a první to, že zde působil a bádál Tycho Brahe.

V knize svojí *Až na konec světa! Hvězdářské hovory zá-
bavné*, v Praze 1895, str. 62 píše: Praha jest kolébkou moderní astronomie. V Praze chová se neocenitelný rukopis nesmrtelného Koprníka „de revolutionibus orbium coelestium“ (1573), jímž odvěký klam smyslů našich odstraněn a slunce postaveno co svítlna světová do středu všehomíra; v Praze dovršil (1601) svá planetární pozorování bystrozraký Tycho Brahe vystopováním záhadných pohybů Marsových, jimiž konkrétně bylo poukázáno ku klamnosti starého názoru světového; v Praze vyzpytoval (1609) geniální Kepler své nejdůležitější zákony, jimiž se řídí soustava sluneční a celý svět oběžnic hvězditých. Srv. Dr. *F. Studnička*,

Bis an's Ende der Welt, Erinnerung an Karlsbad, Astronomische Causerie, Prag 1891 a téhož stať „*Astronomie a metereologie*,“ *Památník na oslavu padesátiletého panovnického jubilea Františka Josefa I.*, vydala Česká Akademie, v Praze 1898. jakož i studii: *O mathematickém učení na universitě pražské od jejího založení až do počátku našeho století.* v Praze, 1888, 8°, str. 20.

Dv. rada Dr. *Studnička* staral se o zjištění, kam se poděly rukopisy Brahovy a knihy z biblioteky Brahovy, rozmetané po světě. Osudy knihovny té obíral se též v studii o starých knihovnách ztracených *Ign. Kampmiller, Bibliothecae veteres deperditae*, Viennae 1729, II., 119, podle něhož část biblioteky Brahovy přišla do dvorní knihovny vídeňské. *)

Podle exempláře, chovaného v universitní knihovně pražské, vydal dv. rada Dr. *Studnička* věrnou reprodukci Brahovy učebnice rovinné a sférické trigonometrie „*Triangulorum planorum et sphaericorum praxis arithmetica, qua maximus eorum, praesertim in astronomicis usus compendiose explicatur*,“ v Praze, 1886, 4°, 20 listů.

Nedávno seznámil týž pěstitel studií o Tychonovi Brahe kruhy odborné s novým objevem v universitní knihovně pražské: *Bericht über vom Custos J. Truhlar in der prager Universitätsbibliothek entdeckte Sinus-Tafel Tycho Brahes*, *Věstník Královské České Společnosti Náuk.* Třída mathematicko - přírodovědecká. Roč. 1899. Praha 1900. Č. XXXIX., str. 4.

Jubilejní *Studničkova* práce o Tychonovi Brahe má název: *Prager Tychoniana, zur bevorstehenden Säcularfeier der Erinnerung an das vor 300 Jahren erfolgte Ableben des Reformators der beobachtenden Astronomie Tycho Brahe*, Prag, 1901, 8°, 69 str. Vedle textu, psaného rukou zkušenou, vedle zajímavých zpráv vloženy jsou do textu ilustrace. K titulnímu listu přiložena barevná reprodukce vyobrazení Tychona Brahe, pečlivě podle

---

*) Srv. *Tabulae codicum manu scriptorum in Bibliotheca Palatina Vindobonensi asservatorum*, VII. Vindobonae, 1875, č. 13619, (str. 240): „*De nova stella ex litteris quattuor excerpta, quae litterae datae fuerunt 16. Decembris 1572, 4. Januarii, 6. Februarii et 9. Februarii 1573. Fol. 26. Tycho Brahe notulam inscripsit de Hannibalis Raymundi Vicecomitis iudicio, eandem novam stellam seu cometam ortum a. 1572, die 5. Octobris nec novam esse nec planetam nec cometam*“ etc.

mody ke konci XVI. století vyšnořeného, ze „štambuchu“, památníku syna Tychona Brahe. Památník ten jest vyložen k veřejnému prohlédnutí návštěvníkům Musea království Českého. Z téhož památníku jsou dále dvě ještě reprodukce: poučné věnování otcovo synovi a znak šlechtického rodu Brahova. Dále reprodukovány jsou titule a ukázky z rukopisů Brahových. Na str. 46. vyobrazena podoba Tychona Brahe ze Strahovské knihovny na desce knihy vytlačená a vyobrazení Tychona Brahe, připojené ku věnování knihy „Astronomiae instauratae mecanica“ Janovi svobodnému pánu z Hazmburka. Na str. 58. vyobrazen sextant Tychona Brahe ve hvězdárně v Klementinu v Praze (srv. vyobrazení sextantu Brahova, Čechy III. 2., v Praze, na str. 183.) a na str. 59. vyobrazen Tycho Brahe v celé postavě, třímaje pravici sextant, nástroj, jehož užíval při svých astronomických studiích. Na str. 62. vyobrazen Letohrádek královny Anny (Belvedere), kde Brahe svoje nástroje hvězdářské choval. Na str. 65. náhrobek Brahův z chrámu Týnského v reprodukci světlotiskové.*)

Kniha dv. rady Dra *Studničky* bude šfřiti památku Tychona Brahe a zároveň šfřiti chvalnou pověst královského města Prahy, jež se honosí stkvosty tak vynikajícími, jejichž cena a význam právě nyní, kdy se blíží oslava památky Brahovy, nabývají zvláštní důležitosti. Do chrámu Týnského k náhrobku, pod nímž zetlely kosti slavného učence, zavítají vedle Čechů asi z ciziny ctitelé jeho . . . Tři sta let je starý nápis kolem kamene, jeho hluboký smysl však nezastaral a hlásal i hlásá potomkům pravdu skálopevnou:

„Ni lesk, ni poklady,
umění toliko žezlo věčně trvá!“

V Praze dne 1. ledna 1901.

*) Text: Vorwort. Einleitung. A. Schriftwerke: 1. Stammbuch des Tycho Brahe iun. 2. Triangulorum praxis arithmetica. 3. Tabulae sinuum. 4. Sinnspruch im Stammbuch des Siebold Plan. B. Druckwerke: 1. Cl. Ptolomaei opera. 2. N. Copernici de revolutionibus. 3. Astronomiae instauratae Mecanica. 4. P. Rami Dialectica. 5. M. Moestlini „Alterum Examen.“ 6. Jos. Scaligeri „Cyclometrica.“ C. Kunstwerke: 1. Sextant. 2. Provisorisches Observatorium „Belvedere“. 3. Epitaph. Schlusswort.